

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY-ND 4.0 International) license • <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0>

BEATA KRAJEWSKA

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Polska

ORCID 0000-0001-7671-258X • e-mail: b.krajewska@uksw.edu.pl

Zgłoszono: 22.04.2022; zrecenzowano: 20.09.2022; zaakceptowano do druku: 30.09.2022

INTERWENCYJNE OŚRODKI PREADOPCYJNE. ZNACZENIE, PODSTAWY FUNKCJONOWANIA I EGZEMPLIFIKACJE

INTERVENTION PRE-ADOPTION CENTERS. MEANING, BASICS OF FUNCTIONING AND EXAMPLES

Abstract: Intervention pre-adoption centers have become the subject of exploration of this study. Its purpose is to indicate their importance, refer to the legal basis of their organization and competences, as well as to exemplify the existence of such institutions. Intervention pre-adoption centers remain relatively unknown in the scientific discourse. This article, as indicated in the adopted goal, tries to fulfill this need to learn about their meaning and functioning, but also to promote in such a way that knowledge about them is available to society, that people support them, create new ones, so that these entities can provide as much care as possible to children in particular need, due to the situation in which they find themselves, i.e. left or abandoned, sick, with deficits or disorders.

Keywords: intervention pre-adoption center, legal basis for the functioning of intervention pre-adoption centers, the reality of the functioning of intervention pre-adoption centers.

Streszczenie: Interwencyjne ośrodki preadopcyjne stały się przedmiotem eksploracji niniejszego opracowania. Celem jego jest wskazanie ich znaczenia, odniesienie się do podstaw prawnych ich organizacji oraz kompetencji, jak też egzemplifikacja istniejących placówek tego rodzaju. Interwencyjne ośrodki preadopcyjne pozostają stosunkowo mało rozpoznane w dyskursie naukowym. Artykuł ten, zgodnie z przyjętym celem, stara się wypełnić potrzebę poznania ich znaczenia i funkcjonowania, lecz także promowania, aby wiedza o tych placówkach była dostępna w społeczeństwie, aby ludzie je wspierali, powoływali do istnienia nowe instytucje, aby podmioty te mogły w jak najszerszym wymiarze otoczyć opieką dzieci z uwagi na sytuację, w jakich się one znalazły (pozostawione bez opieki, porzucone, chore, z deficytami czy też zaburzeniami).

Słowa kluczowe: interwencyjny ośrodek preadopcyjny, podstawy prawne funkcjonowania interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych, rzeczywistość funkcjonowania interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych.

Wprowadzenie

Dziecko przez swą niesamodzielność jest zależne od dorosłych. To rodzice w swojej odpowiedzialności zaspakajają jego potrzeby, otaczają je troską i należytą opieką, podejmują różne działania zgodne z dobrem dziecka. Tworzą dla niego bezpieczne środowisko, w którym będzie mogło ono dorastać. Tak jest jednak w sytuacjach prawidłowego funkcjonowania rodziny jako środowiska wychowawczego. Zdarza się jednak, i to nierzadko, że rodzice nie chcą lub nie mogą opiekować się dziećmi. Wówczas opiekę nad dziećmi sprawują inne osoby, także w ramach wyspecjalizowanych instytucji. Te tworzą w szczególności system wsparcia rodziny i pieczy zastępczej. Piecza zastępcza ma za zadanie w sposób profesjonalny zapewnić dziecku opiekę, będąc jednocześnie rozwiązaniem tymczasowym (Matejek 2021, s. 146). To w jej ramach funkcjonują interwencyjne ośrodki preadopcyjne. Regulacje ich dotyczące zawiera *Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku* (tj. Dz. U. z 2022 roku, poz. 447).

Reforma systemu opieki zastępczej, jak pisze Marek Rymsza, rozpoczęta w styczniu 1999 roku, opierała się na założeniu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej i preferowaniu rodzinnych jej form. W latach 2009–2010 kontynuowane były prace nad przygotowaniem kompleksowej ustawy regulującej działalność pieczy zastępczej. Prace te można postrzegać jako wolę projektodawcy dokończenia reformy z 1999 roku do przeprofilowania opieki zastępczej w kierunku jej form rodzinnych oraz zbudowania na poziomie lokalnym zintegrowanego systemu wspierania rodziny (Rymsza 2011, s. 123, 131). Realizowanie idei deinstytucjonalizacji, zdaniem Marka Andrzejewskiego, doprowadziło do nadmiernego eksponowania postulatu likwidacji placówek na rzecz entuzjastycznego preferowania form rodzinnych, co w praktyce spowodowało obniżenie rangi idei reintegracji rodzin wychowanków (Andrzejewski 2019, s. 24). Praca z rodziną wychowanków stała się ważnym elementem systemu wsparcia dziecka i rodziny oraz pieczy zastępczej. W efekcie szeregu działań, wprowadzanych zmian, w poszukiwaniu optymalnych warunków do wszechstronnego rozwoju dzieci opuszczonych i osieroconych, piecza zastępcza realizowana jest w dwóch formach, rodzinnej i instytucjonalnej (Pietruszka 2015, s. 156–157). Wyrazić należy pogląd, że inaczej być nie może z uwagi na liczbę dzieci potrzebujących pieczy zastępczej oraz specjalne potrzeby tych dzieci, jak również niedostateczną liczbę rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. To właśnie obie przesłanki determinują potrzebę funkcjonowania obok siebie rodzinnych i instytucjonalnych form pieczy zastępczej, w co wpisuje się także istnienie interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych. Są one ważne w tych przypadkach, gdy dziecko nie może z jakichkolwiek powodów trafić do pieczy rodzinnej, a nadto zaspakajają one potrzeby dzieci, które wymagają szczególnej i specjalistycznej opieki.

W piśmiennictwie nie poświęcono dotąd zbyt wiele uwagi interwencyjnym ośrodkom preadopcyjnym, choć dostrzegają te podmioty niektórzy autorzy, jednak jedynie poprzez pewne wzmianki o nich w ramach szerszych odniesień do systemu

pieczy zastępczej. Uzasadnioną jest więc ich eksploracja, której celem jest wskazanie ich znaczenia, odniesienie się do podstaw prawnych ich organizacji oraz kompetencji, jak też egzemplifikacja istniejących placówek. Stanowi to kontynuację moich wcześniejszych badań dotyczących tych ośrodków, czego efektem był poświęcony im rozdział w monografii obejmującej szerszą perspektywę – na temat wybranych instytucji pomocy społecznej, wsparcia oraz pieczy zastępczej (Krajewska 2018, s. 133–135). Trzeba podkreślić, że interwencyjne ośrodki preadopcyjne pozostają stosunkowo mało rozpoznane w dyskursie naukowym. Zachodzi też potrzeba ich promowania w takim znaczeniu, aby wiedza o nich przenikała do społeczeństwa także po to, aby ludzie je wspierali, powoływali do istnienia nowe, aby mogły one w jak najszerszym wymiarze służyć dzieciom potrzebującym szczególnej opieki.

Ambasadorką interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych jest aktorka, Magdalena Róźdzka, która od kilkunastu lat współpracuje z Interwencyjnym Ośrodkiem Preadopcyjnym w Otwocku (Windyga-Łapińska, *Miejsce wypełnione*). Zagrała ona jedną z głównych ról w filmie z 2019 roku, w reżyserii Marcina Głowackiego, pt. *1800 gramów*, którego akcja rozgrywa się w Krakowie. Ewa Wysocka (w tej roli właśnie Magdalena Róźdzka) jest dyrektorką interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego, wulkanem energii szukającym rodzin dla pozostawionych tam dzieci. Pewnego dnia do ośrodka trafia Nutka – mała dziewczynka pozostawiona przez matkę. Niebawem w ośrodku w charakterze konserwatora zatrudnia się Wojtek (w tej roli Piotr Głowacki), który okazuje się być biologicznym ojcem dziewczynki. Porywa on dziecko, a cała historia kończy się *happy endem*, gdyż Ewa i Wojtek wiążą się ze sobą, planując stworzyć dla Nutki prawdziwą rodzinę.

Oczywiście, niniejsze opracowanie nie jest w stanie mieć takiej siły promocyjnej na rzecz interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych jak ten film oraz jak osoba Magdaleny Róźdzki, chociaż być może wniesie mały wkład w promocję tych instytucji. Szansa na to jest tym większa, gdy tekst ten zamieszczony jest na łamach periodyku o ugruntowanej renomie, który dociera nie tylko do wąskiego grona badaczy, lecz stanowi ważną pozycję czytelniczą wśród osób reprezentujących różne zawody opiekuńcze i wychowawcze.

Idea i znaczenie interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych

Interwencyjne ośrodki preadopcyjne postrzegać należy jako instytucje wyjątkowe, gdyż opiekujące się małymi dziećmi, którymi nie mogą lub nie chcą opiekować się rodzice biologiczni, kiedy dzieci nie mogą zostać objęte rodzinną pieczą zastępczą. Potrzebują one zaspokojenia wszystkich potrzeb, podobnie jak ich rówieśnicy, w szczególności dlatego, że często mają potrzebę szczególnej specjalistycznej opieki ze względu na swój stan zdrowia.

Tamara Uliasz podkreśla, że interwencyjne ośrodki preadopcyjne są to placówki przeznaczone dla dzieci do pierwszego roku życia, które wymagają specjalistycznej opieki i oczekują na przysposobienie, a wraz z regionalnymi placówkami

opiekuńczo-terapeutycznymi zapewniają one dzieciom specjalistyczną opiekę medyczną i rehabilitacyjną (Uliasz 2011, s. 7–8). Podobnie istotę i zasadność ich istnienia postrzega Jerzy Strzebinczyk, który wskazuje, że w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym zostają umieszczone dzieci, które wymagają specjalistycznej pieczy i w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej, a ośrodek ten ma zapewnić im specjalistyczną opiekę medyczną i rehabilitację (Strzebinczyk 2016, s. 319).

Jolanta Zozula podkreśla, że odpowiadają one na potrzeby dzieci, których stan zdrowia implikuje konieczność stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji, co uniemożliwia umieszczenie ich w rodzinnej pieczy zastępczej czy też w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (Zozula 2019, s. 123). Na ich istnienie w systemie pieczy zastępczej wskazuje także Joanna Luberadzka-Gruca (Luberadzka-Gruca 2011, s. 18).

Katarzyna Osiak i Anna Szwed podkreślają, że interwencyjny ośrodek preadopcyjny ma charakter wyjątkowy, tu bowiem trafiają wyłącznie najmłodsze dzieci, którym zapewnia on bieżącą opiekę, w tym medyczną, oraz umożliwia jak najszybsze ich przysposobienie. Zapotrzebowanie zatem na tego typu placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej jest duże, ale ośrodków tych jest mało, co sprawia, że zdecydowanie za mało dzieci ma szansę na tę wyjątkową formę pomocy (Osiak, Szwed 2015, s. 80–81).

W poszczególnych latach faktycznie niewiele dzieci mogło być otoczonych opieką w tych placówkach. Jak wynika z danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, w 2012 roku było to 23 dzieci, w 2013 roku – 41, w 2014 roku – 36, w 2015 roku – 43, w 2016 roku – 51, zaś w 2017 roku – 57, przy istnieniu w 2012 roku tylko jednego takiego ośrodka, a w latach 2013–2015 – dwóch. W latach 2016–2018 istniały trzy interwencyjne ośrodki preadopcyjne, w 2019 roku – dwa, a w latach 2020–2021 – trzy (www.domydziecka.org). Według danych opartych na informacji Rady Ministrów, w 2018 roku, dzieci w takich ośrodkach było 49, a w 2019 roku – 34 (www.domydziecka.org). W 2021 roku interwencyjne ośrodki preadopcyjne dysponowały 55 miejscami (<https://stat.gov.pl>), przy czym nie są dostępne najnowsze statystyki dotyczące liczby dzieci przebywających w tego rodzaju placówkach. Faktem jest więc, że nadal istnieje niewiele interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych, a otwieranie kolejnych jest nadal w planach, o czym szerzej poniżej.

Wyodrębnienie wśród instytucji pieczy zastępczej interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych jest w pełni zasadne. Zapewniają one bowiem specjalistyczną opiekę noworodkom i niemowlętom z uwagi na ich stan zdrowia, co nie byłoby możliwe w rodzinnej pieczy zastępczej, głównie z uwagi na skomplikowanie diagnostyki i rehabilitacji, jakiej potrzebują dzieci. Celem tych ośrodków jest szybka interwencja w sytuacjach kryzysowych wobec dzieci pozbawionych czasowo lub trwale opieki rodziców. Opieka nad tak małymi dziećmi, stymulowanie i wspomaganie ich rozwoju, jak też ich rehabilitacja są sprawami bardzo pożądanymi, aby w przyszłości mogły one normalnie funkcjonować, a w najbliższej perspektywie

być powierzone rodzicom adopcyjnym. Mieszkańcy interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych to małe dzieci, które niestety w swoje życie wkraczają opuszczone, z towarzyszącymi im nierzadko niepełnosprawnościami, chorobami, deficytami i zaburzeniami. Opieka nad nimi to konieczność, którą mogą starać się podejmować wyspecjalizowane podmioty pieczy zastępczej, jakimi są właśnie interwencyjne ośrodki preadopcyjne (Krajewska 2018, s. 140).

Dostrzec należy także, o czym piszą Grażyna Ładyżyńska i Andrzej Ładyżyński, szczególną rolę interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych w kontekście procesu adopcji, w którym to szczególnie długo na przysposobienie oczekują dzieci z niepełnosprawnościami, wymagające profesjonalnej opieki, gdyż w naszym kraju niełatwo jest o osoby otwarte na przyjęcie dziecka z problemami zdrowotnymi (Ładyżyńska, Ładyżyński 2000, s. 78). Ich istnienie wypełnia więc przestrzeń pomijania i do niedawna niewyróżniania potrzeb ani specyficznych wymagań dziecka z niepełnosprawnością w działającym w naszym kraju systemie ośrodków adopcyjnych. W adopcji, jak również w innych proponowanych ustawowo formach zastępczej opieki, nie podjęto problemu opieki nad dzieckiem ze szczególnymi potrzebami, co było konieczne (Błeszyński 2010, s. 27).

Nazwa tych podmiotów także wskazuje na sens ich funkcjonowania. Interwencyjny ich charakter bowiem oznacza, że działają one w sytuacjach, kiedy nagle potrzebna jest opieka nad dzieckiem, niejako w formule interwencji kryzysowej, a więc z założenia mają przejściowy charakter, a opieka nad dzieckiem sprawowana jest do czasu zażegnania kryzysu. Perspektywa preadopcyjna oznacza natomiast czas poprzedzający adopcję, zmierzanie do jej orzeczenia przez sąd, a w konsekwencji umieszczenia dziecka w rodzinie adopcyjnej. Wyeksponowania wymaga fakt, że chodzi tu o opiekę nad najmłodszymi dziećmi, gdyż do ukończenia pierwszego roku życia, a więc w wieku, gdy mają one największe szanse na rozpoczęcie „nowego życia” w nowej rodzinie (Krajewska 2018, s. 140).

Podstawy prawne funkcjonowania interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych

Przed dniem 1 stycznia 2012 roku, tj. przed dniem wejścia w życie *Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (Dz. U. z 2022 roku, poz. 447), funkcje interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych pełniły całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze typu interwencyjnego, specjalizujące się w opiece nad niemowlętami przygotowywanymi do adopcji (Tryniszewska 2015, s. 320). To te podmioty były pierwowzorem interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych, a potrzeba ich funkcjonowania istniała zawsze, ponieważ mogły one odpowiadać na potrzeby dzieci w zakresie takiej opieki, jakiej nie doświadczyły one w rodzinach naturalnych.

Jerzy Ignatowicz i Mirosław Nazar wskazują, że dotyczy to przede wszystkim dzieci pozostawianych przez rodziców na szpitalnych oddziałach noworodkowych,

wymagających diagnozy medycznej i leczenia (Ignatowicz, Nazar 2016, s. 174). Na taką kategorię podopiecznych tych ośrodków wskazują także Barbara Królak i Marek Rączka. Powstanie interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych zostało uwarunkowane rzeczywistością szpitalną – tym, że na oddziałach noworodkowych przebywają dzieci pozostawione przez rodziców, które z powodu stanu zdrowia, w okresie oczekiwania na przysposobienie, nie mogą zostać oddane pod opiekę rodzinnej pieczy zastępczej. Ośrodki, które utworzono, są więc przeznaczone dla dzieci wymagających intensywnej diagnozy i leczenia, a celem pobytu dzieci w tych miejscach jest znalezienie dla nich jak najszybciej pieczy zastępczej oraz przekazanie dalszym opiekunom dzieci kompleksowej wiedzy o stanie ich zdrowia oraz rozpoczętym procesie leczenia i rehabilitacji (Królak, Rączka 2017, s. 349).

Jeszcze na etapie projektu ustawy taki kształt tych instytucji krytyce poddali Marek Ziemkowski i Marzena Samek. Ich zdaniem interwencyjne ośrodki preadopcyjne przypominają zakłady opiekuńczo-lecznicze, dlatego uważali, że należy rozszerzyć kompetencje takich zakładów, zamiast powoływać kolejny byt instytucjonalny. Ponadto autorzy twierdzili, że liczba dzieci, które mogą jednocześnie przebywać w tych placówkach, jest za duża, tak ze względu na ich szczególne potrzeby, jak i w odniesieniu do preferencji dla małych form rodzinnej pieczy zastępczej (Ziemkowski, Samek 2011, s. 124). Nie można zgodzić się ani z jednym, ani z drugim argumentem. Nawet jeśli interwencyjne ośrodki preadopcyjne przypominają zakresem swoich kompetencji zakłady opiekuńczo-lecznicze, to nie można tracić z pola widzenia tego, że ich funkcjonowanie ukierunkowane jest także na zmianę sytuacji dziecka, poprzez dążenie do umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej lub w pieczy zastępczej o charakterze nieinterwencyjnym, w jakiej to perspektywie nie funkcjonują zakłady opiekuńczo-lecznicze. Nietrafiony jest także zarzut o zbyt dużej liczbie dzieci, które mogą przebywać w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym, gdyż w pojedynczym ośrodku może przebywać do 20 dzieci, co w istocie nie jest liczbą zbyt dużą, a jedynie ważna jest staranność o jakość organizacji takich instytucji. Trudno też byłoby tworzyć odrębne organizacyjnie podmioty, jakimi są analizowane ośrodki, dla mniejszej liczby dzieci, gdyż mógłby powstać zarzut nieproporcjonalności kosztów związanych z utrzymywaniem ośrodków do liczby podopiecznych (Krajewska 2018, s. 142).

Stanisław Nitecki i Aleksandra Wilk podnoszą, że w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym można umieścić dziecko po łącznym wystąpieniu dwóch przesłanek, a mianowicie, wymogu specjalistycznej opieki nad dzieckiem i braku możliwości umieszczenia go w rodzinnej pieczy zastępczej. Według tych autorów, to stan zdrowia dziecka staje się wyznacznikiem do zapewnienia mu specjalistycznej opieki, a brak możliwości umieszczenia go w rodzinnej pieczy zastępczej oznacza brak faktycznie takiej możliwości, wynikający z ograniczonych zasobów, jak też np. z sytuacji nieistnienia na określonym terenie podmiotu rodzinnej pieczy zastępczej, który byłby w stanie zapewnić dziecku do pierwszego roku życia stosowną opiekę, mając na uwadze jego sytuację zdrowotną i wynikające z niej wymagania. Istotny

jest również fakt, że w ośrodku umieszczane są dzieci, które oczekują na przysposobienie, a to oznacza, że mają one już uregulowaną sytuację formalno-prawną, umożliwiającą wszczęcie przed sądem opiekuńczym stosownego postępowania (Nitecki, Wilk 2016, s. 545).

Zgodnie z art. 111 ust. 1. *Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*, w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym umieszcza się dzieci, które wymagają specjalistycznej opieki i znajdują się w okresie oczekiwania na przysposobienie, dlatego też nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. Jak stanowi ust. 2. tego artykułu, w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym w tym samym czasie można umieścić nie więcej niż 20 dzieci. Pobyt dziecka w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym nie może trwać dłużej niż do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia, o czym przesądza ust. 3. analizowanego artykułu. Artykuł 112 *Ustawy* stanowi, że interwencyjne ośrodki preadopcyjne zapewniają specjalistyczną opiekę medyczną i rehabilitację dzieciom w nich umieszczonym.

Artykuł 113 przedmiotowej *Ustawy* zawiera unormowanie, zgodnie z którym do interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych stosuje się przepisy dotyczące placówek opiekuńczo-wychowawczych, ale jak podkreślają S. Nitecki i A. Wilk, przepisy te nie są stosowane wprost, lecz muszą być dostosowane do specyfiki ośrodka (Nitecki, Wilk 2016, s. 547).

Zgodnie z art. 106 *Ustawy*, interwencyjny ośrodek preadopcyjny powstaje z dniem uzyskania zezwolenia wojewody właściwego ze względu na miejsce prowadzenia tej placówki, które wydawane jest na czas nieokreślony, a bez zgody wojewody podmiot taki nie może być zlikwidowany.

Szczegółowe kwestie związane są z trybem i sposobem kierowania i przyjmowania dziecka do interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego oraz opuszczaniem ośrodka przez dziecko, z uwzględnieniem dzieci cudzoziemców, dotyczą też organizacji pracy ośrodków, w tym określają maksymalną liczbę dzieci pozostających pod opieką jednego wychowawcy oraz innych osób pracujących z dziećmi, w zależności od organizacji pracy i potrzeb dzieci, warunki sprawowania opieki w godzinach nocnych, organizację pracy wychowawczej, w tym tryb przeprowadzania diagnozy psychofizycznej dziecka, konieczność i zakres prowadzenia dokumentacji dotyczącej dziecka, standardy usług świadczonych w ośrodkach. Wzór wniosku o wydanie zezwolenia na prowadzenie ośrodka określa *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 roku w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej* (Dz. U. z 2011 roku Nr 292, poz. 1720).

Funkcjonujące interwencyjne ośrodki preadopcyjne

Badanie zasobów internetowych pozwoliło na ustalenie funkcjonujących interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych i dokonanie ich charakterystyki. Podmioty te funkcjonują jedynie w Otwocku, Częstochowie, Gliwicach i Łodzi.

Interwencyjny ośrodek preadopcyjny w Otwocku prowadzony jest przez Fundację Rodzin Adopcyjnych. Uruchomiony on został w 2001 roku pod nazwą Interwencyjna Placówka Opiekuńcza przy Szpitalu w Otwocku. W 2012 roku zmienił nazwę na Interwencyjny Ośrodek Preadopcyjny. Jest on unikalnym w skali kraju i jedynym w województwie mazowieckim ośrodkiem przyjmującym noworodki i niemowlęta pozbawione czasowo lub trwale opieki rodziców w nagłych sytuacjach kryzysowych. Działalność ośrodka służy ochronie najmłodszych dzieci przed negatywnymi skutkami sieroctwa. Przebywają w nim noworodki i niemowlęta pozostawione w szpitalach, oknach życia czy znalezione na ulicy. Wiele z nich to dzieci chore, cierpiące na płodowy zespół alkoholowy lub z powodu innych nałogów matek obciążone wadami genetycznymi wcześniaki. Dla bezpieczeństwa dzieci ośrodek usytuowany jest w szpitalu, w bezpośrednim sąsiedztwie oddziału pediatrycznego. Dysponuje 20 miejscami. Nadrzędnym celem jest jak najszybsze przywrócenie dzieciom rodziny poprzez umożliwienie im powrotu do rodziców biologicznych bądź powierzenie ich rodzinom adopcyjnym lub zastępczym. W ośrodku pracują lekarze, rehabilitanci, psychologowie, pielęgniarki, opiekunki dziecięce i wolontariusze, którzy dokładają starań, aby otoczyć dzieci jak najlepszą opieką. Do stycznia 2021 roku ośrodek zapewnił opiekę blisko 1500 dzieciom (<https://adopcja.org.pl>).

Interwencyjny Ośrodek Preadopcyjny w Częstochowie pod nazwą Dom Życia im. Leoni Nastał prowadzi Zgromadzenie Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej. Ośrodek przeznaczony jest dla najmłodszych dzieci – noworodków i niemowląt znajdujących się w sytuacjach kryzysowych, pozbawionych czasowo lub trwale opieki rodziców. Są to dzieci niechciane, dzieci pozostawione po urodzeniu w szpitalu, w oknie życia, opuszczone na oddziałach pediatrycznych, odebrane rodzicom na skutek interwencji sądu lub policji. Ośrodek jest przeznaczony dla 15 dzieci mających różne obciążenia i deficyty rozwojowe. Ma on zasięg regionalny i obejmuje województwo śląskie, ale może też przyjmować dzieci z innych województw oraz dzieci cudzoziemców (domzycia.pl).

Interwencyjny Ośrodek Preadopcyjny w Łodzi prowadzony jest od 2016 roku przez Fundację Gajusz. W 2021 roku samorząd województwa łódzkiego powierzył tej fundacji jego prowadzenie jako zadanie publiczne. Dzieci podczas pobytu w ośrodku mają zapewnioną całodobową specjalistyczną opiekę, przeprowadzoną wczesną kompleksową diagnozę medyczną oraz diagnozę psychofizyczną, uwzględniającą mocne strony dziecka i jego potrzeby w zakresie opiekuńczym, rozwojowym i emocjonalnym. Zapewnia dzieciom wczesną wielospecjalistyczną i kompleksową pomoc medyczną, psychologiczną, pedagogiczną, logopedyczną, terapeutyczną oraz rehabilitacyjną, profilaktykę zdrowotną, stymulację rozwoju, dostosowaną do możliwości dziecka, jak też możliwość kontaktów z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowił inaczej. Ten ośrodek urządzony jest w standardzie mieszkania przystosowanego dla niemowląt. Składa się z pięciu przytulnych, kolorowych sypialni, sali do izolacji, pokoju zabaw, sali do rehabilitacji i terapii, pokoju do spotkań z rodzicami, łazienki, kuchni oraz ogrodu (<https://rcpslodz.pl>).

Interwencyjny Ośrodek Preadopcyjny funkcjonuje także w Gliwicach. Prowadzony jest on przez Zgromadzenie Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej. W centrum troski zgromadzenia stawiane jest dziecko zaniedbane, chore, biedne, opuszczone, i to właśnie potrzeba opieki nad takim dzieckiem była bezpośrednią przyczyną powstania zgromadzenia, które od początku rozwijało działalność pielęgnacyjną, opiekuńczą i wychowawczą. Ośrodek zapewnia całodobową opiekę specjalistyczną, medyczno-pielęgnacyjną i lekarską, szybką diagnostykę, skuteczną rehabilitację, wyrównywanie deficytów rozwojowych i zaniedbań środowiskowych różnymi metodami, jak też optymalne warunki mieszkaniowe, a zatem zaspokojenie wszystkich potrzeb dziecka. Troska o prawidłowy rozwój psychospołeczny, intelektualny i emocjonalny oraz wychowanie dziecka, jak też wspieranie rodziców przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to także priorytetowe zadania tego ośrodka (pieczazastepczagliwice.pl).

Istniejące interwencyjne ośrodki preadopcyjne zorientowane są na pieczę zastępczą nad najmłodszymi dziećmi. Wypełniają one swoje zadania dzięki oddanej pracy zatrudnionych w nich profesjonalistów oraz wolontariuszy. Z danych GUS wynika, że w 2021 roku pracę interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych wspierało 19 wolontariuszy (stat.gov.pl). Podopieczni interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych potrzebują indywidualnego kontaktu z dorosłym – przytulania, noszenia, zabawy i dużo uśmiechu. Zadaniem wolontariusza jest także przewijanie i karmienie dzieci oraz wychodzenie z nimi na spacer. Są też wymagania formalne, mianowicie, bycie pełnoletnim, przedłożenie zaświadczenia o niekaralności, książeczki zdrowia dla celów sanitarno-epidemiologicznych i zaświadczenia od lekarza internisty o braku przeciwwskazań do pracy z dziećmi (<https://linia.com.pl>). Działalność wolontariacka, także ta realizowana w interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych, stanowi doskonałą okazję do rozwijania własnych umiejętności i nabywania nowych kompetencji, wspiera ambicje i doskonali osobowość. Jest działaniem, które polega na poświęcaniu swojego czasu dla innych w poczuciu spełnienia i pomocniczości (Chmielewska 2017, s. 302). Dostrzegać więc należy korzyści dla dzieci, które zyskują poczucie bezpieczeństwa i bliskości oraz wolontariuszy, którzy czują się potrzebni, czerpią radość z pomagania innym oraz doskonale wypełniają swój wolny czas. Interwencyjne ośrodki preadopcyjne potrzebują wsparcia innych osób oraz podmiotów gotowych do ofiarowania różnych rzeczy, tak potrzebnych w opiece nad dziećmi. Przykładem jest działalność Fundacji Medicover, która wspiera ośrodki w Otwocku i Częstochowie. Pomoc ośrodkom ma formę bezpłatnych badań laboratoryjnych, polega na tworzeniu miejsc do rehabilitacji na świeżym powietrzu, tzw. Ogródków Nadziei, oraz przybiera formę wsparcia merytorycznego w postaci warsztatów organizowanych dla specjalistów zajmujących się dziećmi z zespołem FAS (www.medicover.pl). Pomoc instytucji i osób w funkcjonowaniu ośrodków preadopcyjnych umożliwia zmianę tych instytucji w miejsca jeszcze bardziej przytulne, bezpieczne dla dzieci, zapewniające im skuteczną rehabilitację. Dzięki tej

pomocy ośrodki mogą zaoszczędzone środki przeznaczyć na rozwój placówki, na inwestycje w sprzęt dla dzieci oraz na zaspokojenie codziennych potrzeb dzieci.

Widoczna jest więc potrzeba tworzenia kolejnych interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych. Przykładem tego jest zapowiedź z 2016 roku powołania takiej placówki we Włocławku (wloclawek.naszemiasto.pl). Póki co przedsięwzięcie nie zostało jeszcze zrealizowane.

Działania zmierzające do utworzenia tego rodzaju ośrodka podjęła także ostatnio Fundacja Śląskie Hospicjum dla Dzieci „Świetlikowo” w Tychach. Usytuowany on będzie w pobliżu prowadzonego hospicjum, aby pracujący tam lekarze i pielęgniarki mogły podejmować względem dzieci działania medyczne i opiekuńcze (www.shd.org.pl).

Podsumowanie

Interwencyjne ośrodki preadopcyjne mają bardzo istotne znaczenie w opiece nad najmłodszymi dziećmi na ich drodze do adopcji, w procesie znalezienia rodziny, która zechce je wychowywać. Ich rola jest szczególna, ponieważ zostają w nich umieszczone dzieci, które wymagają specjalistycznej opieki ze względu na swój stan zdrowia i inne dysfunkcje. Szkoda tylko, że podmiotów takich jest bardzo mało, ale nadzieją napawają kolejne inicjatywy tworzenia kolejnych takich placówek. Potrzeba ich istnienia jest bowiem niekwestionowana, gdyż są one pomostem pomiędzy pozostawieniem lub porzuceniem dziecka przez rodziców a znalezieniem mu miejsca w nowej rodzinie, miłości i ciepła. Dla dzieci chorych, mających deficyty i zaburzenia, jest to szczególnie trudna i ważna perspektywa.

Profesjonalna opieka interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych, a zatem niwelowanie niedostatków na miarę możliwości i potrzeb dzieci, na pewno drogę tę ułatwia, w czym tkwi też siła i znaczenie tych podmiotów. W wyjątkowy sposób służą one dobru dzieci, które są podwójnie pokrzywdzone przez los, nie dość bowiem, że są chore, to zostały pozbawione opieki naturalnych rodziców.

Bibliografia

- Andrzejewski M. (2019). *Przeobrażenia pieczy zastępczej i przysposobienia w Polsce na przełomie XX i XXI wieku*. W: *Pieczka zastępcza i przysposobienie w polskim systemie prawa*. Łukasiewicz J.M., Łukasiewicz R. (red). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Błeszyński J. (2010). *Kluczowe zagadnienia przysposobienia i funkcjonowania rodzin adopcyjnych*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Chmielewska W. (2017). *Wolontariat w obszarze humanistycznych wyzwań społecznych*. W: *Opieka i wsparcie jako zadanie całonocne. Studia z pedagogiki opiekuńczej*. Kustra C., Fopka-Kowalczyk M., Bandura A. (red.). Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne Akapit. domzycia.pl (otwarty 24.01.2022).

- <http://pieczazastepczagliwice.pl/interwencyjny-osrodek-preadopcyjny,3> (otwarty 26.01.2022).
- <https://adopcja.org.pl> (otwarty 24.01.2022).
- <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/dzieci-i-rodzina/dzieci/pieczazastepcza-w-2021-roku,1,6.html> (otwarty 13.09.2022).
- <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/dzieci-i-rodzina/dzieci/pieczazastepcza-w-2021-roku,1,6.html> (otwarty 12.09.2022).
- <https://wloclawek.naszemiasto.pl/interwencyjny-osrodek-preadopcyjny-we-wloclawku-komunikat/ar/c3-3740224> (otwarty 26.01.2022).
- https://www.domydziecka.org/chance/statystyki_oraz_dokumenty_do_pobrania (otwarty 12.09.2022).
- <https://www.medicover.pl/o-nas/fundacja-medicover/wolontariat/interwencyjne-osrodki-preadopcyjne/> (otwarty 24.01.2022).
- <https://www.rcpslodz.pl/index.php/dziecko-i-rodzina/interwencyjny-osrodek-preadopcyjny-tuli-luli> (otwarty 24.01.2022).
- <https://www.shd.org.pl/iop-interwencyjny-osrodek-preadopcyjny-tusietuli/> (otwarty 26.01.2022).
- Ignatowicz J., Nazar M. (2016). *Prawo rodzinne*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Krajewska B. (2018). *Między pomocą społeczną, wsparciem a pieczą zastępczą. Założenia i rzeczywistość wybranych instytucji*. Gdańsk: Wydawnictwo Naukowe Katedra.
- Królak B., Rączka M. (2017). *Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Komentarz*. Warszawa: C.H. BECK.
- linia.com.pl/2020/02/04/interwencyjny-osrodek-preadopcyjny-szuka-wolontariuszy/ (otwarty 12.09.2022).
- Luberadzka-Gruca J. (2011). *Wspieranie rodziny i piecza zastępcza w świetle nowej ustawy*. „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze”, nr 10, s. 11–19.
- Ładyżyńska G., Ładyżyński A. (2000). *Adopcja jest darem*. Wrocław: Wydawnictwo TUM.
- Matejek J. (2021). *Rodzinna piecza zastępcza – organizacja – wsparcie i strategie rozwoju*. W: *Rodzina i rodzicielstwo. Trudności, zagrożenia, wyzwania, priorytety*. Lewicka M. (red.). Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.
- Nitecki S., Wilk A. (2016). *Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Osiak K., Szwed A. (2015). *Interwencyjny ośrodek preadopcyjny jako szczególna forma instytucjonalnej pieczy zastępczej*. W: *Rodzina w prawie administracyjnym*. Ziółkowska A., Gronkiewicz A. (red.). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Pietruszka L. (2015). *Aktywność opiekuńcza i wychowawcza w opiece nad dzieckiem opuszczonym i osieroconym*. W: *Szkice z pedagogiki, opieki międzyludzkiej, pracy resocjalizacyjnej i pedagogii chrześcijańskiej*. Jusiak R., Łuczyński A., Pietruszka L. i in. (red.). Lublin: Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 roku w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej* (Dz. U. z 2011 roku Nr 292, poz. 1720).

- Rymsza M. (2011). *Reformowanie systemu opieki zastępczej w Polsce: od konsensu do konfrontacji*. W: *Pomoc społeczna wobec rodzin. Interdyscyplinarne rozważania o publicznej trosce o dziecko i rodzinę*. Trawkowska D. (red.). Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne Akapit.
- Strzebinczyk J. (2016). *Prawo rodzinne*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Tryniszewska K. (2015). *Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Uliasz T. (2011). *Co zawiera ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej?* „Problemy Opiekunczo-Wychowawcze”, nr 7, s. 3–9.
- Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku* (Dz. U. z 2022 roku, poz. 447).
- Windyga-Łapińska A. *Miejsce wypełnione miłością. Wywiad z Magdaleną Róźdzką*. Dostępny na: <https://www.chcemybycrodzicami.pl/miejsce-wypelnione-miloscia-wywiad-z-magdalena-rozczka/> (otwarty 25.01.2022).
- Ziemkowski M., Samek M. (2011). *Projekt ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w odniesieniu do praktyki działania środowiskowego*. W: *Rodzicielstwo zastępcze w perspektywie teoretycznej i praktycznej*. Żukiewicz A. (red.). Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne Akapit.
- Zozuła J. (2019). *Dzieci z niepełnosprawnościami i przewlekle chore w systemie pieczy zastępczej*. W: *Pieczą zastępcza i przysposobienie w polskim systemie prawa*. Łukasiewicz J., Łukasiewicz R. (red.). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.